

NY MUSIK

Kristine Scholz, piano

Nicolaus A. Huber: Darabukka

Friedhelm Döhl: Sieben Haiku (utdrag)

Mats Persson: Schattenlieder II - uruppförande

--- paus ---

Zoltán Jeney: Soliloquium nr 3

Coriún Aharonián: ¿Y ahora?

John Cage: Music for Marcel Duchamp

John Cage: Prelude for Meditation

John Cage: Tossed as it is untroubled

Klarens Barlow: ...until... (5)

Söndag 31 januari 1988 kl. 17.00

Bäckängskolans musikhus

(vid Kulturhusets parkering mot Åsbogatan)

På väg med buss till München, efter en sjukhusvistelse, fick den då 20-årige Nicolaus A. Huber (f.1939) idén att bygga upp hela sitt kompositoriska verk på en enda ton. Så blev det naturligtvis inte. Istället kom rytmen att spela den avgörande rollen i hans musik, men strävandet mot den enda tonen framträder emellanåt, så som i Information über die Töne e-f för stråkkvartett, liksom i Darabukka för piano (1976), som koncentreras kring ett ettstruket ciss, och som tillsammans med orkesterverket Lernen von (1979) och dasselbe ist nicht dasselbe för liten trumma (1978) räknas till Hubers klang-rytm-kompositioner.

Huber skriver: "Darabukka är en arabisk trumma - idag använd främst av vagabonder - som kan alstra två ljud, ett högt och ett lågt. Genom att täcka för trummans nedre öppning dämpas det låga ljudet så att bara det höga återstår. Att trummans namn får tjäna som titel antyder att Darabukka är ett rytmstycke för piano. Ciss'-tangenten behandlas som en trumma, och alla möjliga finger- och handkombinationer används för rytm-instrumentationen (stycket torde vara ett av få i vilka fingersättningen är en del av kompositionen). Övertonsklanger (som uppstår genom stumt nedtryckta tangenter) och spegelintervall (tonerna under ciss' utgör en proportionell spegling av tonerna ovanför ciss') utgår också från darabukkans klangrikedom."

Friedhelm Döhls (f.1936) musik har ofta en litterär anknytning, så t.ex. i Odradek för två pianon, det kanske mest kända av en rad pianostycken som till största delen utförs i pianots inre. Hit hör också Sieben Haiku för solo-piano (1979): "Haiku är japanska treradiga dikter med 5, 7 resp. 5 stavelser per rad, ofta uppbyggda av sammansatta intryck, fångade i korta lyriska formler, samtidigt enkla och mångtydiga, öppna och obegränsade. Denna poetiska idé försöker Sieben Haiku att uttrycka." I Döhls tondikter motsvaras en stavelse av ett tidsmått, i allmänhet fyllt med en specifik ljudhändelse, och varje haiku byggs upp i ABA- eller ABC-form, oftast med olika karaktär för varje ny rad.

Från att tidigare ha varit tät och kraftfull har Mats Perssons (f.1943) musik under senare år utvecklats mot att bli sprödare till karaktären, mer lågmäld och trevande, så också i trilogin Schattenlieder-Bewegung-Abgesang, påbörjad 1987 och komponerad för Borås Barackensemble. Den är skriven för 1-6 valfria melodi- eller tangentinstrument. Det första stycket, Schattenlieder, är uppbyggt av sex enstäm-

miga 'melodier' med individuella och skiftande tempi, och i stort sett utan annan vertikal samordning är den som förekommer vid början av de fyra delavsnitten. Om musiken framförs på ett tangentinstrument kan detta, förutom den egna melodin, också fritt läggas till toner ur de övriga fem stämmorna. Man kan alltså välja mellan sex grundmelodier att utgå från, plus tillägg ur de resterande fem, vilket ger en uppsjö av valmöjligheter. Tonsättaren har själv utarbetat den version för piano som här får sitt uruppförande, Schattenlieder II (1987-88).

Tonmaterialet är uppbyggt på sex olika modus som i sin tur baserats på övertonsserier. "Jag har försökt att sabotera mig själv", svarar tonsättaren på frågan om sin kompositionsmetod - om man så vill ett försök att i Cages anda befria sig från sina egna avsikter, om än mindre rigoröst; Mats Persson utesluter inte sin egen smak som ett urvalsinstrument bland andra, bl.a. en 'norsk dator'. Resultatet är förbluffande, en musik utan uppenbart släktskap, med ett till synes nytt förhållande mellan tid och tonhöjd - etwas i sanning noch nicht da gewesenes.

Zoltán Jeneys (f.1943) Soliloquium nr 3 från 1980 är en av de från varandra helt fristående kompositionerna i en icke avslutad serie om hittills fyra verk (nr 1 f flöjt 1967, nr 2 f violin 1978, och nr 4 f orgel 1980). Soliloquium nr 3 är tillägnat minnet av István Bibó, en av Ungerns mera betydande filosofer, och har som undertitel en fras ur en folksång: "jag skulle vilja ge törstiga fåglar att dricka", vilket ger en antydning om det musikaliska materialet. Stycket kan sägas bestå av två lager, dels en kärna av toner som klingar vidare med hjälp av sostenutopedalen, ett slags cantus firmus bestående av den direkt citerade folkmelodin. Dels de omgivande korta tonerna som faller som spridda regndroppar med skiftande täthet. Som ett tredje lager skulle man naturligtvis också kunna betrakta de övertonsklanger som bildas tack vare sostenutopedalen. Som titeln antyder (soliloquium = samtal med sig själv) handlar det om en stillsam och inåtvänd musik, som ofta hos Jeney med meditativa drag.

Coriún Aharonián - ung uruguayansk som varit verksam i Berlin. Y ahora är en miniatyr komponerad 1984.

John Cages (f.1912) Music for Marcel Duchamp (1947) är bredvid det omfattande Sonatas and Interludes hans mest uppmärksammade verk för preparerat piano. Stycket skrevs ur-

sprungligen för att beledsaga Duchamp-avsnittet i Hans Richters film *Dreams that money can buy*. Den idémässiga bakgrunden är Duchamps påstående (och han brukar kallas en av 1900-talets intelligentaste) att människans hjärnkapacitet är starkt begränsad. Cage berättar: "He (Duchamp) said for instance, the human mind works very poorly. And though in his case it worked, I believe, better than usual, it still works extraordinarily poorly and particularly when it is involved with organization. Because only the simplest possibilities seem to fascinate the organizing mind." Alltså har Cage skrivit en ovanligt klar musik, också vad gäller den musikaliska organisationen. En modern klassiker - med rätta.

Prelude for Meditation för preparerat piano (1944) är förmodligen tänkt som preludium till Tossed as it is untroubled. Eller också inte - kanske skall titeln förstås bokstavligt som en musik för samling och stillhet. Det rör sig om en mycket kort och tyst miniatyr. Cages enda kommentar: "Prelude for Meditation (1 min) använder fyra tonhöjder i en rytmisk struktur fem gånger fem".

Tossed as it is untroubled för preparerat piano (1943) bar ursprungligen titeln Meditation, men fick senare namn efter den dans av Merce Cunningham som det beledsagade. Meditation kan förefalla som en underlig titel på "en livfull dans i periodisk rytm" - samma paradox återfinns i den senare titeln, som kan tolkas ungefär som "ryckigt men samtidigt lugnt".

Klarenz Barlow (f.1945, Calcutta) är verksam i Köln där han också studerat för B.A. Zimmermann och Stockhausen. Barlow är känd för att komponera med hjälp av dator, men också för sin egenartade humor, som ofta tar sig uttryck i verkstitlar som t.ex. Spright the Diner (by Nib Wryter) eller som i titeln till hans mest kända stycke, det oerhört komplicerade pianoverket cogluotobüsisletmesi (plus förstås en massa på svenska skrivmaskiner icke förefintliga accenter).

...until... för melodiinstrument (1972) är ett verbalt partitur som tonsättaren själv utarbetat i åtta olika versioner. Nr 5 för piano (1974) komponerades ursprungligen för tonband. Gemensam för hela verkserien är en långsam utveckling från en punkt till en annan genom upprepningar med små förändringar - alltså musik med minimalistiska drag, vilken utspelar sig mot bakgrund av en mycket sakta sjunkande tonhöjd från en tongenerator (i detta fall b'-a').